

taneum, aut matrimonialis convictus solitudine dignum videatur, ut per totam vitam maritus insanienti uxori alligetur, ejusque fedtatiibus conficiatur? Si enim nullus adeo truculentus est, ut vel momento quemquam cum feris in eundem locum includere sustineat: quomodo legis benignitate prædita illa lex est, quæ perpetuo efferata furore conjugii cohabitare maritum jubet? Sed per conjugium, inquit, in unum corpus coierunt, oportetque membrum alterum alterius morbos perpeti: et divinum præceptum est, quos Deus junxerit, ne separentur. Præclara quidem hæc et divina, utpote quæ a Deo pronuntiata sint: verum non recte, neque secundum divinum propositum hic in medium adferuntur. Si enim matrimonium talem statum conservaret, qualem ejus in principio pronuba exhibuisset, quisquis separaret, improbus profecto esset, neque reprehensionem effugeret. Jam vero quum præ furore ne vocem quidem humanam a muliere audias, nedum aliud quidquam eorum, quæ ad oblectamentum et hilaritatem matrimonium largitur, ab illa obtineas, quis adeo acerbum horrendumque matrimonium dirimere nolit? Ea propter sancimus, ut si quando post initum matrimonium mulier in furorem incidat, ad tres annos infortunium maritus ferat, mœstitiæque toleret: et nisi interea temporis ab isto malo illa liberetur, neque ad mentem redeat, tunc matrimonium divellatur, maritusque ab intolerabili illa calamitate exoneretur. Cui sanctioni hoc adjicimus ut furoris causa investigetur, in eamque inquiratur, num forte mariti, aut ipso conscio familiarium ejus aliorumve quorumlibet technis atque dolo sit conflatus. Quod si sic esse deprehendatur, et quidem maritus maleficiæ arguatur: ut hic in monachium transformatus, nolensque volens monasterio inclusus, nequitia suæ penas luat, manantique ex sacris canonibus animæ curationi subjectus sit, decernimus. At si a cognatis ipsius, aut aliunde ipso conscio noxa orta sit. ****

CONSTIT. CXII.

UT SI MARITUS PER MATRIMONII TEMPUS IN FUREM INCIDAT, INTRA QUINQUENNII MATRIMONIUM SOLVI NEQUEAT: EO AUTEM ELAPSO, SI FUROR EUM ADHUC OCCUPET, SOLVI POSSIT.

Veterum² jurisconsultorum sententiam, qua furem matrimonium impedire, jam initum autem non infirmare constituitur, neque convellere, neque reprehendere est animus: illosque ipsos ad iudicium suum, quo ad id decernendum commoti sunt, expendendum remitto: ut tamen illam aut approbem aut confirmem: quod id mihi approbatione indignum videatur induci nequeo. Nam quum matrimonium, si furor præveniat, impediatur: at vero si inito jam matrimonio furor superveniat, illud nihil lædi dicitur, quomodo hinc ad comprobandum illectetur? Si enim hoc in matrimonio spectatur, ut cum utriusque conjugis commodo contrahatur: quomodo, qui ne id ab initio tanquam inutile consistat, suadet, si postquam initum erit, eadem calamitas existat, non idem ejus compagem tanquam inutilem dissuadebit? An operam dari oportet, ne quis omnino in mali cujusquam periculum incidat: qui vero jam incidit, hic sine omni ope relinquendus, ipsiusque calamitatum non miserescendum est? Quod perinde sit, atque si quis, priusquam morbo quispiam corripiatur, adhibendum remedium existimet, at jam correptum negato remedio mori sinat. Veruntamen id, quod dixi, reprehendere jurisconsultos non est animus: ut tamen ipsis adstipuler, permultum abest: præsertim vero quum multi alii modi ad solvendum matrimonium constituti sint, quorum nullus cum furoris malo conferri recte possit. Quomodo³ namque mariti prodigalitas, aut religionis⁴ diversitas, aut in naturali consuetudine impotentia et imbecillitas, aut si quid aliud his connumeratur, quod ad dissolvendum matrimonium valeat, (cujusmodi est, si servilis conditionis conjugem esse appareat, et si quæ⁵ in pactionibus nuptialibus promissa sunt, propter paupertatem plene præstari nequeant) hæc, inquam, et similia, quibus matrimonia dissolvere lege tributum est, quomodo tandem cum furoris calamitate comparari possunt? Nos itaque sancimus, ut si furor post initum matrimonium superveniat, ne intra quinque annos conjuges disjungantur. Etenim quemadmodum quando per omnem vitam furor duraret, nec tamen matrimonium dirimi posset, id durum et acerbum esse visum est: ita tanto tempore expectare et perseverare necesse est. At si postquam tantum temporis decurrerit, malum se non remisit, neque furiosus resipuerit: cum neutrius commodo aut incommodo conjugium dirimatur. Atque hæc quidem statui-

⁵ Adde N. Just. 27, c. 15, § 1.
CONSTIT. CXII. — 1. Adde N. 111, supr. — 2. L. 8, D. de his, qui sui l. 16, in fin. D. de ritu nupt. — 3. N. 27, c. 15; N. 117, c. 8, § 4. L. 5, in mod. C. de sponsalib. — 5. N. 21, c. 18.

mus, non quo superioribus legislatoribus obtretemus: sed ut quam subtilis curam debemus, aimpleamus. Jam vero si furor ipse nuptiarum die animadvertatur, quominus confestim matrimonium, tametsi sacro ritu confirmatum sit, dissolvatur, nihil obstiterit: perindeque ac si ante nuptias furor animadversus esset, matrimonium in irritum recidit, atque distrahetur. Sed quod post consecrationem disjungendos esse conjuges dicitur, fortasse id nonnullis recto iudicio destitui videbitur: quasi, posteaquam sacrificio juncti in unum corpus coierunt, non dirimi illos, sed unitos sini oporteat. Et præsertim quidem quum præstantius membrum, adeoque caput maritus sit: neque præcipua corporis membra, si morbo aliquo occupentur, amputari soleant. Atqui hæc ratio, dum a conjunctione stare, atque illam defendere se putat, quid sibi benedictio velit ignorare videtur. Hæc enim præstantissima quæque connubio largiri cogitans, pudicitiam indissolubili quodam amoris vinculo conjuges devinciens, propagationem generis, et si quid aliud matrimonia iucundum reddit, consecrat. At furori, quæso, quomodo cum hoc sacrificii proposito conveniat? Ubi enim pudicitia integritas, quando mens seipsam non novit, miserabilisque ignorantia infortunio premitur? Unde vero propagatio generis speretur, quum furor spectaculum solo aspectu horrendum misere uxori miseram orem maritum exhibet, nedum ipsi cum illo consuetudinem habere permittit? Quali porro amoris vinculo colligetur, quum morbus universum hominem efferat, et ut quidvis potius quam homo videatur, efficit? Ac profecto si forte ex tam infortunato connubio fœtus in lucem prodeat, quum natura fructus rebus ut plurimum assimilare soleat: quomodo non hic ipse fœtus humano generi commune detrimentum adferat? Mihi igitur propter hæc etiam, matrimonium post furoris correptionem solvendum esse constituere, justum rationique esse consentaneum, neque ad reprobationem matrimonialis benedictionis, neque ad aliud quodpiam crimen vergere visum est. Quod si quis sanctionem a crimine non liberet, hic apud se furiosum matrimonii utilitate expensa, quantum momenti iudicium suum habeat, agnoscat.

CONSTIT. CXIII.

UT QUEMADMODUM IN ALIIS STRUCTURIS LEGE CAUTUM EST: ITA ETIAM SUBDIALIUM AMBULACRORUM STRUCTURÆ, QUÆ SOLARIA¹ APPELLANTUR, DECEM PEDIBUS A VICINORUM ÆDIFICIIS DISTENT.

Quæ veteres de domuum et alioqui parietum structuris tractavere, perbelle illa se habent, et vicina ædificia decem² inter se pedibus distare debere, ab iisdem recte constitutum est. Verum quoniam de subdialibus deambulationibus, et quomodo aliquis fortasse vocet proscenium spectatoriis, quæ ad apricandi usum, et eum quidem solum excogitata sunt, atque a sole nomen acceperunt (solaria enim appellantur) in lege nulla mentio facta, nihilque constitutum est: decreto quod de illis statuatur, quæque subinde, ut verisimile est, de iisdem contentiones emergant, dirimat, opus est. Decernimus igitur, ut et in his structuris solariorum nempe, inter vicinos tantum interstitium servetur, quantum in aliis constitutum est. Etenim quemadmodum in illis conspectus prohibendi causa decem³ pedum interstitium statutum est: ita hic quoque merito idem spatium eadem de causa præscribetur: præsertim vero, cum conspectus majorem etiam distantiam hic requirere videatur. Nam si ne se invicem vicini conspiciant, inter alia ædificia decem pedum interpedo relinquitur: hic tanto id magis fieri debet, quanto hujusmodi structura conspectui magis sunt exposita. Constat enim sedentem quippiamve facientem in ædibus aliquem, quod multa septorum obstacula intersint, non ita facile posse conspici. In prosceniorum vero de quibus agitur operibus, aut (quomodo multi dicere malint) menianis, quominus in quamcumque partem circumspiciat nihil obstat. Ea propter sancimus, ne aliter cuiquam talem structuram fabricari liceat, quam si decem pedibus a vicinorum structuris absteat. Similiter si quis ædium suarum fastigium mutans, marmoreas crustas obducatur: hic etiam non aliter id faciat, quam si dictum decem pedum interstitium inter se et vicinum relinquat⁴, aut alius quispiam modus auxilium ferat: longi temporis præscriptio, nempe si ex quo opus constitit, a legibus præinitum tempus decurrerit, aut pactum asservetur, ex quo quis facultate accepta ad ædificandum accesserit: jubemus, ut in suo statu structura maneat, tametsi a vicini structura decem pedibus non distet.

CONSTIT. CXIII. — 1. L. 11, L. 1, c. 2, C. de ædific. prævat. — 2. Inno. c. 1, l. 1, c. 2, d. l. 11.

ZENONIS IMPERATORIS DE NOVIS OPERIBUS CONSTITUTIO.

Imperator CÆSAR ZENO, Pius, Victor, Triumphator, semper maximus et venerandus, Augustus, Adamantio præfecto urbis.

Quandoquidem subditos nostros tam iudiciorum quiete fruisce, quam ab externis bellis liberari volumus, æquitatis illos et justitiæ identidem admonere est animus. Quapropter etiam præsentem ferimus legem, quæ sufficienter ostendat, quomodo et tua magnificentia ad justitiam nos instruat, et nos quæ ad tollendas difficultates faciant, prudenter decernamus. Verum ab elegantioribus, reique publicæ convenientioribus verbis paulum recedentes, vulgo notioribus usuri sumus, ne qui in legem incidet, adjutore opus habeat in illa intelligenda. Cognovimus igitur ex illis, quæ a magnificentia tua ad nos relata sunt, propter perperam interpretantium opiniones, quibusdam locis ambiguum videri sacram illam legem, quam immortalis nominis pater noster Leo de iis tulit, qui in inchoata hac urbe ædificare vellent: ac jubemus, ut qui suas ædes renovant, nequaquam veterem modum excedant: ne qui ædificent, vicinorum luminibus et prospectui, contra quam antea res illæ se habuissent, officiant. Non addiderim tamen id obtinere debere, qualecumque jus qui ædificat, habeat, quod ex pacto aut stipulatione peculiariter ipsi competens, veterem formam si velit, mutare permittat. Tunc enim statuimus, ut si pactum aut stipulatio ædificantem juvet, illi secundum pacti stipulationis vim ædificare liceat: tametsi vicinos, quibus pactum adversatur, oblatere ita videatur. Quia vero patris mei constitutio dicit, eum qui ædificaturus est, inter suam et vicini domum duodecim pedum interstitium relinquere oportere, et plus aut minus addit, quod nimirum maximam certitudinem facit (nam quod huc atque illuc inclinatur, et anceps est, id ad tollendam ambiguitatem non idoneum est) luculenter jubemus, ut inter utramque domum duodecim pedum interpedo sit, quæ a structura fundamenta contingit inchoet, atque usque ad summam altitudinem conservetur: tum qui in posterum hoc observabit, ut ei sine novam domum ædificare, sive veterem renovare, sive ex incendio collapsam instaurare velit, secundum sacram legislationem in quantumcumque velit altitudinem domum suam tollere, et fenestras perspicillitas, ut vocantur, et luminis tantummodo causa parandas facere liceat: ut tamen ipsi ex hoc intervallo non permittatur vicinum privare aspectu in mare recto, neque coacto, quem is quocumque latere domus in proprio stans, aut etiam sedens habet, atque ita quidem habet: ut inter prospiciendum se in obliquum inflectere, sibi que ut mare videat vim inferre, non cogatur. De hortis autem et arboribus in priore legislatione nihil tractatum est, neque quicquam præsentem addetur, neque convenit etiam. Nulli vero ædificatorio domum, si in medio angiportus, aut platea duodecim pedibus latior sit, propterea partem plateæ, aut angiporti adimere, et suo edificio applicare fas esto. Non enim quod quæ ad rempublicam pertinent oblatere, et ædificantibus tribuere velimus, duodecim pedum interstitium inter domos esse debere constituimus: sed ut ne angustiora inter ædes essent interstitia et ampliora etiam, si ampliora essent, haberentur, ac essent, ut essent, quum vetus spatium imminui non sinamus, ut civitati sua jura conserventur. Si vero vetus ædificium ita constitutum erat, ut minus duodecim pedibus inter utramque domum intervallum esset, fas non sit, ut ultra veterem statum et formam, aut extollatur ædificium, aut fenestræ fiant, nisi decem pedum spatium in medio sit. Tunc enim, ut dictum est, prospectivitas quæ olim non fuerint, ædificator facere non poterit. Fenestras autem luminis dumtaxat causa parandas faciat ab area sex pedum interstitio in altitudinem, ut tamen luminaria fenestra ad dictum sex pedum in altitudinem, præscriptum confecta nequaquam in suo edificio id quod fictitia area dicitur facere, et legem circumvenire audeat. Si enim hoc liceat, rursus luminarias fenestræ per fictitiam arcam pro-

spectitorum usum explebunt, ac vicino incommodabunt, quod fieri prohibemus: ut tamen nusquam ex pactis, aut stipulationibus ædificatoriibus competens auxilium, si quidem omnino tale aliquid sit, perimamus. Insuper quum prior lex jubeat, ut domos antea incendio consumptas, tametsi alteri prospectus in mare præstringatur, centum pedes in altum attolli liceat: et hanc ambiguitatem tollentes sancimus, ut hoc ipsum obtineat, similiter in exustis ædibus et renovandis, et quæ prius non fuerint nunc primum extruendis: ut id posthac etiam in iis, quæ ignis documentum non senserint, sed propter vetustatem, aut etiam quamcumque aliam causam ruinosa nutent, observetur. Et a quacumque ædificanda domo in medio controversorum locorum centum pedum sit intervallum, itaque citra ullum impedimentum structura procedat, etiam si cujuspiam ad alios pertinentis domus prospectus in mare corruptatur. Qui vero e solis coquinis, aut (ut vocantur) latrinis, sive ad naturæ necessitatem recessibus, aut e scala etiam, aut pontibus parietalibus ad transitum solummodo utilibus, aut ex iis denique quæ βασιλικῶν multi vocant prospectus in mare est, ei impedimentum adferri liceat, si quis intra centum pedes ædificare velit, dummodo duodecim pedes in medio sint. Atque hæc quidem observari placet, quando pactum alicui non suppetit, quod ædificare permittat. Qui vero ex pacto cum vicino inito ædificant, his in eo quod utrinque placuit persistendum est. Tunc enim non observato intervallo ad pactum structuras tolli sinimus: tametsi illis qui pacti sunt, aut qui in ipsorum domus successerunt, in maris prospectu noceatur: propterea quod quæ jam ex pactis alicui jura suppeditant, ea per generales leges perimi non conveniat. Insuper placet, ut quæ solaria vocantur, post præsentem legem non ex solis lignis et asseribus fiant, sed Romanensium (quæ vocantur) specie ædificentur: ut etiam inter duo solaria sibi invicem opposita decem pedum intervallum intersit. Quod si propter loci angustiam possibile non sit, alternativum solaria fiant. At si ipse angiportus decem pedibus latior non sit, neutra pars solaria, sive mœniana facere aggrediat. Et quidem quæ quo dictum modo est, sunt, ea jubemus, ut a solo quindecim pedum interstitio in altum distent, et nequaquam ipsius columnæ aut lapidæ, aut lignæ ad perpendicularum in solo substituantur, aut muri substruantur: quo ne qui subsolaris in altitudine, ut dictum est, factis aer existit, is obstruatur, neque inde angustior angiportus publicusque transitus fiat. Vetamus vero etiam, scalas quæ a solo incipient, et in solaria ducant, in angiportis fieri: quo videlicet ex cautiore structura, eoque quod non ita inter se solaria propinqua sint, leviora aliquando rarioraque, et quæ facilius restinguantur, ex igne civitati, iisque qui domos habent pericula obvenerint. Quod si contra nostram legem solarium aut scala fiat, nedum quod factum est, refringetur, verum etiam ædium dominus decem librarum auri multam sustinebit: et architectus aut redemptor, qui opus informavit, alteras decem auri libras dependet: et artifex qui fecit, si ob paupertatem multam exsolvere nequeat, ubi in corpore verbera exceperit, ab urbe propelletur. Ad hæc jubemus, ut nulli liceat multas deinceps columnas in publicis porticibus a Milio (quod vocatur) usque ad Capitolium (quod vocant) aut domunculis, aut aliis etiam quæ inter columnas fabricari solent, ex solis asseribus obstruere: sed ut istiusmodi domuncula cum parietibus latitudine plateam versus sex pedes, altitudine vero septem non superent: tum etiam ut per quosvis omnino columnarum interordina liberi a porticibus in plateas transitus relinquatur: et istiusmodi domuncula, sive officinæ extrinsecus marmoribus adornentur, quo ornamento sint civitati, et oblectamento prætereuntibus. Quæ vero in aliis urbis partibus inter columnas officinæ constituantur, eas ad eam mensuram, eumque modum confici placet, quam mensuram quemque modum conducere civitati magnificentia tua iudicabit: tamen ut æqualitas om-

nibus modis conservetur, ne quod aliquibus permissum est, aliis prohibeatur. Illud item lege complecti visum est, ne probi viri calumniatorum subdolis commentis oblectantur. Multi enim invidia, non vero quod injuria afficiantur, iis qui edificare volunt, litem texentes, procrastinande ædificationis necessitatem inferunt: ita ut qui edificare cœperit, deinde prohibitus, opusque intermittere coactus, et in iudicium tractus, qua pecunia domum se erecturam sperasset, eam in litem insumat, et (quod omnium absurdissimum est) ubi victricem sententiam obtinuit, velut indissolubilibus aliquibus vinculis irretiatur, dum qui novum opus nunciasset, obtenta provocatione vadimonia expectat, et quod ædificationem impediatur, ex vicini incommodis voluptatem capit. Jubemus itaque, si in istiusmodi controversiis adversus decreta iudicis provocatio instituitur, ut simulatque subsidiaria actio, sive scripto comprehensa forma a iudice data fuerit, etiam vadimonio non observato, victori una cum victo, aut seorsum soli, ad magnificentie tue tribunal ingredi: et adversario, si absit, pro consuetudine vocato sententiam iudicis manifestam facere liceat: quo omni dilatione succisa, legitimæ controversiæ imponatur finis: neque si forte hiems adsit, aut appropinquet, dum longa constitutorum dierum tempora expectentur, qui edificare voluisset, et non jure prohibitus esset, intolerabilia damna sustineat. Similiter etiam, ut si quis in tali controversia, magnificentie tue iudicio non acquiescens, provocare voluerit, festim consultatio (quomodo vocatur) fiat, nulla intermissa dilatione, in sacro nostro palatio, et ipsi et victori, prout fieri consuevit, sententia consideranda detur. Sciant vero omnes ut novum opus nunciare ædificatoribus tentant, quod si causa cadant,

FINIS CONSTIT. ZENONIS IMP.

IMPERATORIÆ CONSTITUTIONES.

ENIMUNDO BONEFIDIO INTERPRETE.

HERACLII.

1. De fide.

Quum S. Sophronius tum summo sacerdotio fungens Hierosolymis, subjectis sibi sacerdotibus convocatis synodice demonstrasset, eos qui unam in duabus Christi naturis voluntatem atque energiam affirmarent, palam unam quoque naturam statuere: eique Joannes papa romanus assensus esset: imperator edictum proponit: neque singularem, neque duplicem in Christo energiam esse asserendam.

2. De Judæis.

Anno 19, vere ineunte, Heraclius Constantinopoli Hierosolyma proficiscitur, et avehit venerabilia ac vivifica crucis ligna: votisque Deo persolutis, patriarcham Zachariam restituit: omnes porro Hebræos sancta urbe exigit, edicto, ne iis intra tertium milliare accedere liceret.

3. De foro competenti episcoporum, clericorum et monachorum.

Scias autem Novellam piorum imperatorum Heraclii et Constantini, que statuit ne episcopus, vel clericus, vel monachus ob pecuniariam criminalemve causam apud civilem vel militarem conveniatur magistratum: sed apud suos episcopos duntaxat, aut metropolitanos, aut patriarchas. Eadem etiam statuit antea bulla celeberrimi imperatoris domini Alexii Comneni, vulgata mense Julio indictione 4, anno [ab orbe condito] 6889.

LEONIS ICONOMACHII.

1. De Hebræis et Montanis.

Anno sexto imperator Hebræos ac Montanos ad baptismum adegit.

2. De patrimoniis templorum urbis Romæ: et de capitatione infantium.

Furore percitus majore homo adversus Deum pugnavit, tertiæ Siculi

ipsis et omnia damna, quæ obvenierint, et materiarum, quas lites tempore forte corruptas, aut deteriores factas esse constabit, pretium refundent. Qui autem non jure ad ædificandum aggressi fuerint, hi si iudicio superabuntur, isti qui opus novum nunciaverint, eaque de re iudicium illos sustinere coegerint, damna resarcient. Cæterum omnes istiusmodi lites unius magnificentie tue tribunalis sententia dijudicari jubemus, et ne a ius qui-quam gloriosorum magistratum istiusmodi controversiam audiat: neque eorum aliqui qui de istiusmodi controversia contendunt, militiæ aut fori præscriptione utantur: quo videlicet litigare, aut multas quas gloriosiss. præfecti urbis, dative ab ipso iudicis sententia dare jussent, perfundere non cogantur. Verum qui iudicio superatus est, per cohortem magnificentie tue exactionem sustineat, ita ut in hoc nullus fori præscriptione uti possit. Hoc vero magnificentia tua provideat, ne qui operam redemptores aut artifices, ubi opus aliquod inchoarint, id imperfectum relinquunt, sed ipsum qui inchoarint, aut capta mercede perficere opus aut quod inde ædificatori obvenierit, damnum, quantique ipsius interest opus absolutum non esse illi dare cogat. At si forte pauper sit, qui id delinquit, verberibus casus ejiciatur urbe. Nec vero alius ejusdem artis, quod ab alio cœptum est adimplere prohibeatur. Quod sane artifices redemptores adversus ædificatores ausos esse intelleximus: qua re intolerabile damnum ædificatoribus machinantur et inferunt, dum neque ipsi quod opus facere cœpissent, huic finem imponunt, neque alios id ipsum opus consummare sinunt. Qui vero cœptum ab alio opus ob hoc ipsum, quod ab alio cœptum sit, absolvere recusat, similem et ipse cum illo qui opus incorruptum reliquit, pœnam sustineat.

nos? Primo enim Christianos ex omnibus regionibus in Sthlabianis coegit demigrare, et eorum habitationes dividit. Quæ res nihil ab hostili captivitate absuit, omnibus in summas angustias coniectis. Secundum maleficium: imperavit ut egeni militarent, iisque a vicinis arma et stipendia in singulos xviii nomismatum darentur, ac census præterea publicus eorum nomine penderetur, id *Allelengyum* vocabatur, quod alteri pro alteris tributi nomine sponsors essent. Tertio, omnium bona inspici, indeque census in publicum exigi jussit, nomine *chariatici* præterea exactis in singulos duabus siliquis. Quarto, omnes onerum relevationes sustulit. Quinta calamitas, quod ab omnibus sacris ædibus, parechiis, pupillis educandis destinata domo, hospitalibus, ad senes fovendis factis ædibus, necnon ab ecclesiis, atque monasteriis imperatoris, *fumarium* tributum exegit, ab initio usque sui imperii. Meliora de eorum bonis sub imperialem curam transferri jubebat, nihilominus tamen tributum de his pendendum iis imponebatur, quæ reliquerat in iis ipsis sacris domibus, ita ut multis tributum duplicaretur: interim habitationibus ita exinanitis, ut inde emigrare cogentur. Sextum tyrannicum institutum, quod a magistratibus inspici res eorum jussit, qui ex pauperie subito ad opes pervenissent: ab iisque, veluti qui thesauros invenissent, pecuniam postulari. Septimum: quod emunxit etiam hos pecunia, qui a viginti retro annis ad præsens usque tempus dolium, aut vas aliquod aliquando reperissent. Octavum: qui ab avis vel proavis hereditatem percepissent, etsi ea divisa jam inde a viginti annis esset, eos pensionem in publicum conferre coegit, utique ii qui extra Abydum mancipia emebant, de singulis duo nomismata solverent, maxime Dodecanesum incolentes. Nonum: naucleros maritima, præsertim minoris Asiæ inhabitantes, et nunquam agriculturam expertos, invitos coegit emere prædia, quæ aliis ipse eriperat, indeque tributum solvere. Decimum: insignes Constantinopoli naucleros in unum conduxit, iisque duodecim cuique libras auri tradidit: ea lege, ut in singula nomismata usuræ nomine quatuor siliquis solverent: cum nihilominus reliqua etiam vectigalia navigiorum ab iis penderentur.

2. De usura.

Usuras de navigiis captatas (cum interim re fenebri aliis omnibus interdixisset) aliaque infinita mala excogitavit.

3. De vasis sacris et rebus ecclesiasticis.

Duces exercituum jussit episcopis et clericis mancipiorum loco uti pro sua autoritate in aedes episcopales, et monasteria divertere, eorumque rebus pro arbitrio abuti. Vituperabat eos qui ab omni ætate Deo aurea vel argentea vasa consecrasset: et res templorum sacras in publicos debere usus converti statuebat.

LEONIS ARMENII.

De præfecto pœnam adultero non irrogante.

Præter vigilem accuratamque reipublicæ gubernationem, summa fuit in eo in flagitiosos severitas, cujus rei exemplum referam. Exeuntem aliquando palatio accessit quidam, querens suam sibi uxorem a senatore quodam raptam: idque facinus se ad urbis præfectum detulisse, neque tamen suum jus consequutum. Leo statim mandavit, ut redeunti sibi sisteretur senator reus tam atrocis flagitii, et urbis præfectus. Quo facto, actorem proponere suam causam jussit, qui quum rem ab initio ad finem usque exposuisset, reus convictus probationibus, quum nullum iudiciandi criminis locum inveniret, scelus confessus est: et præfectus causam interrogatus, cur flagitium digna pœna ultus non esset, inops excusationis obmutuit. Hunc ergo imperator statim munere suo exuit, et adulterum ex legibus puniendum dedit.

THEOPHILI.

1. De imaginibus.

In eos qui cultum divinis imaginibus præstarent, nimis durum se atque inhumanum præbuit, omnes qui ante ipsum fuere tyrannos crudelitate vincere contendens. Nam Michael pater ejus edixerat, ne ulli pietatis imaginis, ubicumque ea esset, nomen, sanctus, imprimeretur, quod id nulli rei præterquam soli Deo congruere putabat. Leo autem et filius ejus Copronymus, omni earum adoratione prorsus interdixerant. Theophilus autem, ne pingi quidem eas coloribus concessit: abjecti dicens animi esse talium rerum admirationem, ipsamque solam spectandam esse veritatem.

2. De expulsionem monachorum.

Edixerat Theophilus ne monachis ullam urbem intrare liceret: jussitque omni modo eos arceri: atque adeo non tutum erat iis conspici ea in regione. Quin et monasteria atque otii causa conditas aedes hominibus frequentans, mundana fecit hospitia.

3. De connubio Persarum cum Romanis.

Persæ hunc Theophobum, Constantinopoli abducere, regemque suum facere cupientes, ejus causa aliquoties ad Theophilum legatos miserant, pacta simul pacis offerentes. Neque tamen persuaserant imperatori, ut Theophobum ipsis dederet: sed eum potius patricii dignitate ornatum, sorori suæ matrimonio copulavit: lege etiam lata, quæ Persis conjugiorum cum Romanis licentiam concederet.

4. De tonsura capillorum.

Quia vero a natura paucos capitis capillos habebat, et erat recalvaster: ideo edicto edito jussit crines ab omnibus tonderi: neque ab ullo Romano ultra collum demissos gestari: sanxi quoque edictum gravi flagrorum supplicio, priscorum Romanorum virtutem revocare stidens.

5. De pœna raptoris equi.

Miles quidam manu promptus equum habuit egregium, qui ipsum sæpe ex prælio incolamem extulerat. Hujus equi amore captus dux sub quo is militabat, quum neque pollicitationibus, neque minis impetraret, hominem timiditatis accusatum apud imperatorem exautorat. Quum autem Theophilus equum insigni virtute caperet habere, et missis in omnes partes mandatis talem sibi quæri, atque afferri juberet, eam occasionem nactus dux iste, militi ei equum invito admittit, et tanquam suum imperatori mittit. Post, quum necessitas bellica plures milites requireret, mandatoque imperatoris omnes qui arma ferre possent, in exercitum allegerentur: ille etiam miles arma sumpsit, et in prælio fuis suis, quod equum a quo servari consueverat, non haberet, occubuit, uxore et liberis relictis. Vidua amissi mariti desiderio accensa, et quod necessaria pupillis suppeditare nequibat, justitiæ imperatoris fama instigante, Constantinopolim venit: Theophilumque ad templum Blachernense equitantem de more conspicata mariti sui equo vehi, concitato cursu aggressa frenum equi apprehendit, suum hunc esse vociferans: et non alium, sed ipsum imperatorem cordi mariti sui causam præbuisse. Perterritus imperator manere eam jubet, dum in palatium ipse rediret: ac reversus statim ad se vocat, ac de re tota accuratius inquiri. Quam quum ea a principio ad finem usque recitaret: illico etiam dux ille sistitur, et muliere jussu imperatoris occultata, de equo acriter interrogatur: quem quum asseveraret suam fuisse, neque raptum paratum, producit extra velum mulier, reum de vi peractura. Qua is conspecta dirigit, et aliquandiu mutus adstitit: tandemque ad se reversus, supplex pedibus imperatoris se adolvit, lacrymans, ac peccatum confitens. Ergo imperator ejus facultates viduæ, ejusque liberis hereditatis jure addidit: ipsamque dignitate spoliatum exilio perpetuo damnat. Adeo infensus erat et iis qui injuste opes parare intenderent.

BASILII.

1. De iudicibus, et foris quibusdam: et de pauperibus lites habentibus.

Operam dedit, ut justitia vigeret: et æquo jure inter se viverent subditi, neque a divitibus inopes opprimerentur: propositis passim decretis, quibus injustitia exterminabatur. Iudices quoque constituit, amplisque stipendiis, et honoribus auxit jussos per diem sedere pro tribunali, et litigantium causas dijudicare. Ad eam rem loca iis designavit commoda, Magnauram Circum, et Chalcan (æream portam) quam vetustate laborantem, ruinamque minantem, ad hoc instauravit atque adornavit. Alimenta etiam pauperioribus, quibus iudicio erat disceptandum, ordinavit: ne inopia coacti lites renuntiarent.

2. De notis numerorum.

Animadvertens occasionem maleficii pravis hominibus eo dari, quod numeri quibus (verbi gratia) semissis, sextans, uncia, et similia designantur, per notas recepta antiquitus consuetudine scriberentur: loco notarum literis uti jussit, quas etiam rustici legere possent: et de suo sumptus in chartas, literas atque scribas ipse suppeditavit.

LEONIS ET ALEXANDRI.

De iudicibus.

Existimo equidem, eorum neminem qui iudicario funguntur munere,